

Naukeurige Beschrijvinge
D E R
AFRIKAENSCH E
G E W E S T E N

V A N
Egypten, Barbaryen, Lybien, Biledulgerid,
Negroslant, Guinea, Ethiopiën, Abyssië:

Vertoont

In de Benamingen, Grenspalen, Revieren, Steden, Gewassen,
Dieren, Zeeden, Drachten, Talen, Rijkdommen,
Godsdiensten en Heerschappyen.

Met Lantkaerten en afbeeldingen van Steden, Drachten, &c.
na 't Leven getekent, en in Kooper gesneden:

*Getrokken uyt verscheyde hedendaegse Lantbeschrijvers en geschriften
van bereisde Onderzoekers dier Landen.*

Door

D^r. O. D A P P E R.

Den tweeden druck van veel fouten verbeterd.

A M S T E R D A M,

By JACOB van MEURS, op de Keyfers-gracht, in de Stadt Meurs,
Anno M. DC. LXXVI.

ren zaten, die twee mael dik'er als van de Peerden waren. Het geloei was, als dat van de Koe-beesten, maar niet zooluit. Het wort ook in de woestijnen van Arabien, en tusschen de bergen van Indien en *Kataja*, en op meer andere plaetsen in Asien, zoo men zeyd, gevonden.

Eenboorn.

Men heeft oock, volgens het getuigen van zommige Schrijvers, in *Afrika*, en voornamelijk in het gebergte van *Beth*, in Opper-Moorenlandt, een zeker dier, Eenhoorn geheten. *Garzias ab Horto* schrijft, dat de geen, dien hy gezien had, tusschen de Kaep van goede Hoop, en de Kaep de *Currentes* of *Loopers* gevonden wordt. Dan dat zoodanigh een Landt-dier, gelijk het by verscheide oude Schrijvers beschreven wordt, zou ergens in de wereld gevonden worden, zulx wort met groote reden by de huidendaeghze Schrijvers verworpen, en voor loutere beuzelingen gehouden. Hoedanigh het van gestalt is, blijkt uit het verhael van deze volgende Schrijvers. Zoo *Strabo* uit *Onozikritus* zeyt, is de Eenhoorn met sijn geheele lijf de Paerden gelijk; maer *Files* schrijft, dat hy met de staert een wilt zwijn, en met d'opsperring des monts den Lecu gelijkt. In hooft, volgens *Plinius*, is hy het Hert, in voeten den Olifant, in steert het Zwijn, en in het overige het Paert gelijk, en heeft aen't voorhoofd een zwarten hoorn, die twee elleboge lang is. *Isidorus* doet hem van den Rhinoceros of Neushoorn niet verschillen, en zeyt, dat sijn hoorn zoo sterk en kloek is, dat hy alles, wat hy aentraekt, of breekt of doorboort. By *Markus Paulus*, de Venetiaen, leeftmen, dat'er by den grooten Cham van Tartaryen ten dienst gebruikt, en in't Koninkrijk *Lambri* gezien worden, die kleinder dan den Olifant zijn, en een plat hooft, gelijk een wilt Zwijn, hebben: dat zy een angelachtige tong hebben, daar mee zy't geen hen ontmoet, aenvallen, en in gestalte geheel en al den Rhinoceros gelijk zijn. Zeker Schrijver, *Louis de Barthema* van Bononien, schrijft van de Eenhoorns, die hy gezien heeft, aldus: *Aen d'eene zijde der Kerke van Mekka zijn stallen, daer intwee leven-*

de Eenhoorns beslooten en vertoont worden. De grootste was als een Veulen van dertig maenden, met een hoorn op't voorhoofd van ontrent drie ellen. De ander was zoo groot als een jarigh Veulen, en had een hoorn van vier handen breed lang. Dit dier was donker van verruwe, had een hooft als een Hert, een korte bals, met weinigh hair aen dezelve, en korte manen, die maer aen d'eene zijde afhingen. Het had dunne en magere schenkels, als een Hinde, en voeten, die een weinigh geklooft waren, met klaeuwen als een Geit. Men bespeurde daer in een wilden aert, en dat het eenzaamheit beminde. De hoornen van dit dier worden op verscheide plaetsen in Europe vertoont, en by de Grooten voor iet zeltzaems en kostelijks bewaert; maer meest al deze hoornen zijn van geen Landt-dier, maer van een zeker Zee-gedier, dan in de Noordt-zee, ontrent de stranden van *Yslandt*, *Groenlant*, en andere naby gelege Eilanden gevangen, en aldus beschreven word.

Het is een zeer lijvige Visch, ontrent ^{Zee-Een-} d'achtien voeten lang, twaelf breed, en ^{boorn.} in kop den Karber of Baers gelijk. De hoorn, die boven den mont zit, schiet ^{Tulp object.} uit de bovenste beenen des kakebeens, die van elkandre gapen, niet recht in't midden, maer een weinigh na de linke zijde. De huid is donker-bruin, daer onder zeer veel speks leit, waer uit men overvloedigh olye kan kookken, maer die door haer vuile stank van klene waarde is. De rugh-graet bestaet uit sterke wervel-beenen, en eindicht in een tweekloovige staert, die ter wederzijde met sterke doornen bezet is. De hoorn is recht, hert, wit, en met diepe drayingen van onder tot boven zoo net verziert, als of het glad en spier-wit kunstigh gemaekt Elpen-been was. De lengte is zomtjids negen, tien, twaelf en meer voeten. De krachten van dezen Zee-Eenhoorn zijn niet minder, dan die de Schrijvers den Landt-Eenhoorn toe-eigenen, zoo wel in het uiddrijven van mazelen en pokjes, als in het temmen van alle quaetaerdige koortzen.

In *Nubie* en't Rijk der *Abyssiniers* ^{Zorafes} vindmen een dier *Zorafes* of *Girafes* gehe-

D

geheten, dat zoogroot als een tweejarige Stier is, en een halszoolang, als een halve piek heeft, met een hoofd, als een *Gazel*. De achterste voeten zijn kort, de voorste lang: zijn hair is als dat van een Os, tusschen wit en zwart: heeft ooren als een Hert, en is glat en blinkend van borst. De Afrikaners zeggen, dat dit dier uit tweederlei slag van dieren geteelt wort, en in eenzaamheit door de bosschen dwaelt, en de menschen doet vlieden: het kan niet gevangen worden, dan wanneer het jong is. Dus verre van de dieren; in 't kort zal ik hier ook eenige gewassen ten toon stellen, en de volkome beschrijving van deze en andere ter plaetse verhalen, daer dezelve eigenlijk voortkomen.

Aerde der Landen.

Hoewel *Afrika* op zommige plaetsen met het voort-brengen van verscheide gewassen en vruchten gezegt is, zoo leggen, des niet-te-min, aldaer ook groote streken lants woest en onbebout, of met onvruchtbare zanden overdekt, of krielen dermate van slangen, dat de lantman dezelve niet, dan met laerzen aen de voeten, kan beploegen; maer de vruchtbare plaetsen in tegendeel, die bebout worden, leveren den akkerman een rijken oogst uit, en verrijken sijnen schat, dien hy jaerlix aen d'aerde be trout, dikwils hondertwerf.

Gewassen.

De voornaemste Veldvruchten, die in *Afrika* vallen, zijn Rijs, Geers, Tarruw, en Turks-koorn, *Mais* van d'Indianen geheeten. Behalven de Boomvruchten, die *Afrika* met *Europe* gemeen heeft, vindmen aldaer ook verscheide boomen en vruchten, die in *Europe* niet gevonden worden; als de boom, daer aen de *Kassie* groeit, d'Egyptische Vygeboom, van d'inwoonders *Guimeiz* geheten; de Dadel-boom, Wol-boom, Kokos-boomen, Zuiker-riet, en diergelijke meer andere gewassen, met welker vruchten op d'Europeische gewesten groote handel gedreven wort.

Boom Ettalche.

Leo.

Marmol. l. 1.

Onder andere boomen brengt *Afrika* ookeenen boom voort, *Ettalche* geheten, die hoogh met doornen bezet is, en bladen als de Geneverboom heeft. Uit de schors traent een

groote overvloed van Gom, die in gestalte en reuk de *Mastich* gelijk is; waerom ook d'Afrikaensche Koopluiden de *Mastich* met deze Gom, die slechter en lichter te bekomen is, dikwils vervalschen. Men vind dezen boom in de wildernissen van *Libyen* en *Biledulgerid*, en ook in het *Negros-lant*.

In *Afrika* groeit ook een boom, *Argan* of *Erguen* geheeten, waer uit een Olye gemaakt wordt, die d'inwoonders gebruiken: dan van dezen zal in 't beschrijven van 't Landschap *Hea*, in *Marokko* gelegen, breder gesproken worden.

Men vind ook in de gewesten van *Lime* een zekeren boom, *Aud Alaf-sauyt* geheten, met tenen of rijsjes, gelijk de *Hennip*, die, wanneer daar mee op de schouder en geslagen wort, een zeer zoet en aengenaem geluit veroorzaken, en niet breken, schoon men daar mee duizent slagen achter malkandre sloegh. Verscheide gewesten van *Afrika*, en inzonderheit *Egypten*, verschaffen oock geen kleen getal van kruiden en heesters, dewelke alle ter vereischte plaetse, en inzonderheit in *Egypten*, zullen beschreven worden.

Men vind in *Afrika* ook verscheide wortelen, waer onder de voornaemste is, die *Terfez* van 't gemeen volk, en *Kamba* van d'Artzen geheeten wort. Hy heeft de gedaente van een Eerd-noot, maer is veel grooter, en onuitsprekelijk zoet van smaek. Zelfs ook d'Arabieren graven dezen wortel in groote menigte in de wildernissen van *Biledulgerid*, en etenze zoogarne als zuiker. Men heeft aldaer noch eenen anderen wortel, die een zeer lieflijken en aengenamen geur van zich geeft, en in het Westerdeel van *Afrika*, aen de strant van den groten *Oceaan* gevonden wordt. De Koopluiden van *Barbaryen* brengen den zelve in het Lant van *Negros* te koop, daer hy van d'inwoonders voor een reukwerk gebruikt wordt; hoewel hy niet op 't vuur geleid wort, maer spreit, alleenlijk in huis bewaert, een aengename en sterke reuk van zich. In *Mauritanien* wort het

het mudde van dezen wortel vooreen halve dukaet verkocht, dat de Koopluiden in Negros-landt weer voor tachtigh of hondert, en zomwijl noch duurder verkoopen.

Addad.

Onder d'Afrikaensche wortelen wort ook gerekent de wortel *Addad*, wiens loof zeer bitter, en de wortel zoo vergiftig is, dat een weinigh waters, uit dezen wortel gedistilleert, den mensch binnen den tijd van een uur kan doen sterven. 't Welk de vrouwen van *Afrika* niet onbewust is, dewelke door dit dikwils hare mannen, die zy haten, van kant helpen.

Surnag.

Aen de West-zijde van den Bergh *Atlas* wort een wortel gevonden, *Surnag* geheten, die een zonderlinge kracht heeft, om het zaet te vermeerderen, en de lust van byslapen te verwekken. De Inwoonders van den Bergh *Atlas* verhalen, dat vele jonge dochters, die het vee op den zelve bergh ter weide drijven, haer maeghdom door geen ander middel verloorren hebben, dan door haer water op den gemelden wortel te maken. Ja, dat meer is, zy zeggen, dat eenige van hun meiskens zoo besmet van dezen wortel waren geworden, dat het niet alleen haer de maeghdom had doen verliezen, maer ook haer gantsche lichaem opzwellen en oplazen. Daer komt ook *Euforbium* voort; waer af in het beschrijven van *Barbarye* breder zal gehandelt worden.

Pek.

Laa.

In *Afrika* komt oock tweederlei slag van Pek voort; een door de natuur, dat uit zekere steenen genomen wort, die in de Bronnen leggen, en het water een onsmakelijke reuk en smaek byzet; en het ander door de kunst, 't welk uit de Genever- of Pijnboomen aldus gemaakt wort: Zy maken een diepen en ronden oven met een gat op den bodem, door welk gat het Peck in een holle plaats, die in vorm van een kleen vat in d'aerde gemaekt is, kan nedervallen. Na dat de rakken, aen stukken gekapt, in den oven gesteken zijn, wort de mont des ovens dicht toegeslooten, en vuur daar onder gestookt: door welks hitte het pek uit het hout gebraden en getrokken wort, dat dan door den bo-

dem of de vloer van den oven in de gemelde holle plaetse neerdruipt, en eindelijk daar uitgenomen, en in blazen of leere zakken gedaen wort.

Het meeste deel van *Afrika*, volgens het schrijven van *Johan de Leeu*, heeft geen ander Zout, dan het geen uit de Zout-kuilen en mijnen gegraven wort, en is wit, root en grauw van verruwe. In Barbarye heeft men overvloed van zout. *Biledulgeridis* 'er tamelijk van voorzien; maer in het lant van *Negros*, en inzonderheit in de binnenste gewesten van Moorenlandt, is het zout zoo schaers te bekomen, dat een pont aldaer voor een halve Dukaet verkocht wort. De luiden aldaer zijn niet gewoon zout op hun tafel te zetten, maer nemen een graintje zout in de handen, en lekken daer aen, op ieder beet spijsze, die zy in de mont steken. In eenige Poelen van Barbaryen vindmen den gehelen zomer zeer schoon en wit zout, dat in deselve aen elkander bakt en kornt, namelijk op verscheide plaetsen omtrent de Stad *Fez*. Dus verre de *Leeu*. d'Afrikanners, aen de Zee-kant voornamelijk, maken ook Zout zoo wit als sneeu, van zee-water, datze in lange gegrave kuilen doen loopen, en door de hitte der Zonne laten koken, en in Zout veranderen.

Op vele plaetsen van *Afrika* vindmen ook in de Lood-mijnen *Antimoni* of Spijs-glas. De Bergh *Atlas*, daer *Biledulgerid* aen het Koninkrijk *Fez* paelt, verschaft een groote menigthe dezer stoffe uit sijnen boezem. Desgelijks wort ook de Swavel op verscheide plaetsen in *Afrika* uit het geberghte gegraven. Maer boven al zijn de rijke Goudt- en Zilvermijnen, die voornamelijk in 't Lant van *Negros*, *Guiné*, en *Ethiopiën* of Moorenlant, sich in groote menigthe vertoonen, verwonderens en betrachtens waerdigh.

Gout- en Zilvermijnen.

Daer-en-boven vindmen in de landen van *Lime*, volgens het getuigen van *Aben Gezar*, zekere Steentjes, van de Spanjerts *de los Hechizos*, en van d'Arabieren *Hajar Acht* geheten, die de gedaente van eenen mensch vertoonen; zoo datmen in

Marmol. Wonderlijke Steentjes.